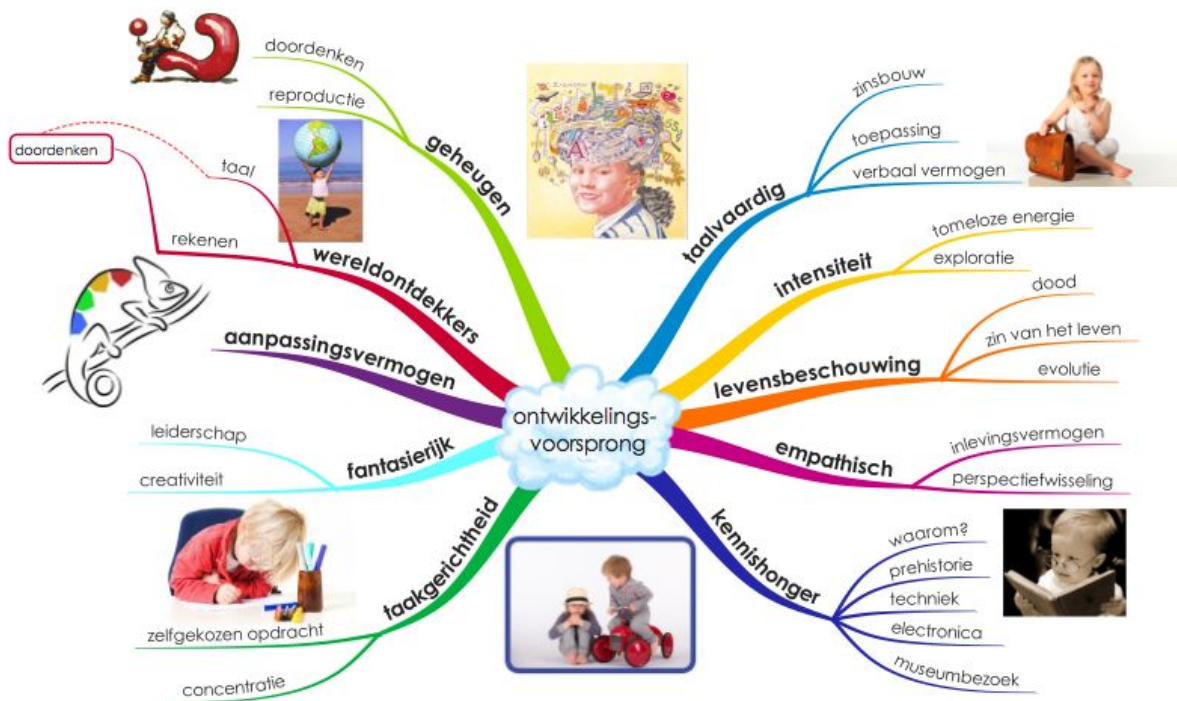

Beleidsplan meerbegaafdheid

2016-2018

Beleidsplan Slimme Kleuters (september 2016)

(Goedgekeurd door de MR op 4 april 2016; vastgesteld door het team op 16 februari 2016)

Doelgroep

Bij kleuters wordt formeel nog niet over hoogbegaafdheid gesproken maar wordt de term ontwikkelingsvoorsprong gehanteerd. Dat betekent niet dat kleuters niet hoogbegaafd zouden kunnen zijn. De term ontwikkelingsvoorsprong wordt gebruikt omdat juist in de kleuterperiode de voorspellende waarde van een intelligentieonderzoek beperkt is. Door een goede observatie en door goed te luisteren naar ouders wordt met een redelijke mate van betrouwbaarheid vastgesteld of er bij een kind sprake is van een ontwikkelingsvoorsprong. Daarnaast moeten er voldoende kenmerken van hoogbegaafdheid waarneembaar zijn, die aannemelijk maken dat dit kind al op jonge leeftijd behoefte heeft aan een ander onderwijsaanbod. Bij twijfel: laat de leerling meedoen. In de praktijk laten zij wel zien of zij worden aangesproken door de aangeboden activiteiten. Vanaf hier wordt de term slimme kleuters gebruikt.

Kenmerken van slimme kleuters

- hoge score op kleutertoetsen/ontwikkeling van functies
- taalgebruik boven leeftijdsniveau
- sterk geheugen
- specifieke interesse op een bepaald terrein
- bedenkt creatieve oplossingen voor bepaalde problemen
- leert zichzelf lezen/rekenen/tellen
- is nieuwsgierig, stelt vragen, is opmerkzaam, observeert
- is betrokken, neemt initiatieven
- is onderzoekend, experimenteert, bouwt, ontwerpt
- heeft een rijke fantasie, groot voorstellingsvermogen
- sterke concentratie
- apart gevoel voor humor
- onafhankelijkheid, kan alleen spelen en werken
- logisch denken, ziet relaties, verbanden, grotere patronen
- is gevoelig, empathisch, zorgzaam

Signalering

De map SiDi-R (A. de Bruin, J.Kuipers) wordt gebruikt voor de signalering.

Als een leerling komt wennen, moet er aandacht besteed worden of er sprake is van een ontwikkelingsvoorsprong. Ook als de leerling van een andere school komt, is het belangrijk om een goed beeld te hebben van zijn/haar ontwikkeling. Deze informatie wordt verkregen via de ouders of uit het onderwijskundig rapport. Het is gewenst om

in korte tijd de goede vragen te stellen. De lijst wordt ingevuld tijdens het gesprek met de ouder(s) door de ib'er. Het gaat om een voorlopige indicatie van een ontwikkelingsvoorsprong. Er wordt gebruik gemaakt van formulier A.1.1.

Signalering in de groep

De groepssignaleringslijst wordt in oktober voor alle leerlingen ingevuld door de groepsleerkracht (zie formulier A.1.3). Bij het onderdeel leeraspecten wordt met name gekeken naar de ontwikkelingsvoorsprong of de mate van een hoge begaafdheid. Bij een score van 5 of meer items is het de bedoeling dat er wordt doorgegaan met de SiDi-R-procedure.

Van signalering naar diagnose (SiDi-R)

Stap 1 In de signaleringsfase is op drie manieren informatie verkregen:

- bij aanmelding van leerlingen. Na vier weken is er een gesprek met ouders
- groepssignalering
- nominatie door ouders

Diagnosefase

Stap 2 Het oudergesprek (zie formulier A.2.1 en A.2.2)

Stap 3 Observatie met de observatielijst (zie formulier A.3.1)

Stap 4 Gegevens uit andere bronnen (bijv. toetsgegevens, menstekening (zie formulier A.4.3), sociaal/emotionele ontwikkeling, inschakelen deskundige)

Vervroegde doorstroming

Het overslaan van een groep is niet wenselijk maar het kan zijn dat dit beter is voor zowel leerling als leerkracht. Als je gaat versnellen, is verrijken daar onlosmakelijk mee verbonden. Er wordt tevens bekeken welk moment in de kleuterperiode het beste is (bijv. groep 3 overslaan, tussentijds naar groep 3, groep 2 overslaan).

Diverse factoren worden zorgvuldig bekeken:

- De didactische noodzaak (het overslaan van een groep heeft soms een beperkte werkingsduur en na verloop van tijd kan hetzelfde probleem als eerst ontstaan)

- De begaafdheid van de leerling
- Het sociaal/emotioneel functioneren van de leerling
- Het zelfbeeld. Hoogbegaafden hebben meer kans om een scheef zelfbeeld te ontwikkelen.
- Werk- en leerstrategieën.
- Leer- en/of persoonlijkheidsstoornis
- Grenzen van de school
- Mogelijkheden om de leerling en de leerkracht te begeleiden
- Pedagogisch klimaat van de ontvangende groep
- De visie van alle betrokkenen: leerling, ouders, leerkracht en intern begeleider

In samenspraak met de directie wordt besloten of er tot vervroegde doorstroming wordt overgegaan.

Compacten

Om voor kleuters te compacten worden de volgende stappen ondernomen:

1. Het ontwikkelingsniveau van de leerling vaststellen.
2. Kijken welke activiteiten en opdrachten passend zijn bij het ontwikkelingsniveau. Activiteiten die beneden het ontwikkelingsniveau van de leerling liggen worden niet meer aangeboden.
3. Bij de activiteiten die we bieden zicht geven op een volgend ontwikkelingsstadium, zodat de leerling van nature zal blijven reiken naar de zone van naastgelegen ontwikkeling.
4. Grotere leerstappen maken bij het aanbieden van activiteiten per ontwikkelingsgebied.
5. Het beperken van het aanbieden van opdrachten met een soortgelijke inhoud en doelstelling.

Sociaal/emotionele ontwikkeling

Het is van belang om samen op te trekken met ontwikkelingsgelijken (ook buiten school) maar de individuele nuancering is soms ook noodzakelijk.

Onderzoek wijst uit dat leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong ook op sociaal gebied veelal voorlopen en dat daardoor communicatie misverstanden kunnen ontstaan.

Specifieke risicogebieden voor slimme kleuters zijn de ontwikkeling van vriendschappen, van hun zelfbeeld en van sociale identiteit. Ook de aansluiting met leeftijdgenoten is een risicogebied.

Er zijn verschillende oorzaken waarom het mis kan gaan op sociaal-emotioneel gebied:

- Scheve (te hoge) vriendschapsverwachtingen
- Gebruikt te moeilijke woorden en begrippen

- Het niveau van spelen ontwikkelt sneller
- Hebben soms andere interesses
- Hoge mate van aanpassingsgedrag
- Behoeft om aardig gevonden te worden
- Gebrek aan cognitieve uitdaging

Verrijking

Slimme kleuters denken en leren anders. Daar moet het onderwijs op aansluiten. Er zijn vijf manieren van denken die kenmerkend zijn voor slimme kleuters:

- Topdown thinking: denken vanuit het grote geheel.
- Deep level learning: veel meer de diepte ingaan.
- Lateral thinking: problemen creatief benaderen en vanuit verschillende kanten oplossen.
- Visual thinking: beelddenken.
- Caring thinking: veel meer denken vanuit het hart en de persoonlijkheid.

Hieronder vind je een lijst met materialen om opdrachten te vinden voor de slimme kleuter:

- Smartgames en aftekenlijsten
- Denksleutels en mindopdrachtkaarten
- Pittige Plus Torens
- Mindmappen
- Websites voor slimme kleuters
- Verdiepingsopdrachten bij ontwikkelingsmateriaal
- Pienter

Er wordt gekozen voor verrijken in de diepte (moeilijker maken), in de breedte (meer willen weten), de ruimte in (uitdagen tot creativiteit).

“Pienter” is een thematische verrijking die wordt gebruikt voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong. “Pienter” bestaat uit projecten rond een populair thema. De kinderen werken rond hetzelfde thema als de rest van de klas. De thema’s gaan uit van meervoudige intelligentie. Howard Gardner stelt dat een persoon meer dan alleen cognitief intelligent kan zijn. De intelligenties van Gardner zijn niet specifiek meetbaar en bevinden zich niet allemaal op het cognitieve vlak. Hierdoor spreken we eerder over talenten. Het betreft hier leerstijlen die aangeven op welke wijze een leerling het grootste rendement in zijn leerproces kan behalen. Dit kan door in het leerproces gebruik te maken van de intelligentie die het beste bij de leerling past. Het gaat hierbij niet om: “Hoe knap ben jij?” maar “Hoe ben jij knap?”.

De talent-accenten bij “Pienter” voor kleuters worden gelegd bij:

- Letterstad (taal-knap)
- Cijferrijk (reken-knap)

- Doeland (beeld-knap en beweeg-knap)
- Lijsterbos (natuur-knap en muziek-knap)

Er zijn twee ontwikkelingsprofielen:

- harmonische ontwikkelingsvoorsprong
Leren is een feest maar daag mij uit!
- disharmonische ontwikkelingsvoorsprong
Leren is een feest maar help mij mezelf te zijn!

Tijdpad en evaluatie

Het tijdpad van dit beleidsplan is twee jaar.

In het tijdpad voor het eerste jaar staan de volgende taken:

- Competenties verwerven voor de kleuterbouw met betrekking tot signalering en diagnostiek.
- Leerlingen diagnosticeren bij wie een ontwikkelingsvoorsprong wordt vermoed.
- De noodzaak van vervroegd doorstromen beoordelen bij de gediagnosticeerde leerlingen.
- De gediagnosticeerde leerlingen verdelen in twee groepen. Is er sprake van een harmonische of disharmonische ontwikkelingsvoorsprong?
- Compacten en verrijken mede door middel van gebruik van “Pienter”.
- Het evalueren van het eerste jaar (sept 2017).

In het tijdpad staan bij het tweede jaar de volgende taken:

- Compacten en verrijken op steeds meer verschillende vakgebieden.
- De selectie van leerlingen aanvullen met leerlingen die op één vakgebied getalenteerd zijn.
- Competenties verwerven met betrekking tot bijzondere leerlingenzorg (zie het disharmonische ontwikkelingsprofiel).
- Het evalueren van het tweede jaar (sept 2018).

Beleidsplan Meerbegaafdheid (september 2017)

(Goedgekeurd door de MR op.....; vastgesteld door het team op .....))

Inhoudsopgave:

Inleiding	pag 7
1. Doelgroep	pag 7,8
2. Maatwerk	
3. Signalering van meer/hoog begaafde leerlingen	pag 8,9,10
a. Observatie door groepsleerkrachten in de klas	
b. Structurele signalering aan de hand van SiDi-R	
4. Aanpak	pag 10,11,12,13
a. schaduwrooster	
b. compacten en verrijken	
c. verrijkingsmap	
d. plusklas	
5 Bijzondere leerlingzorg	pag 14,15
a. Onderpresteren (twee soorten en oorzaken en begeleiding)	
b. Sociaal/emotionele ontwikkeling	
6. Uitzonderlijke onderwijsbehoeften	pag 15,16
a. Kangoeroeklas	
b. Vervroegde doorstroming	
7. Leerlijnen meervoudige intelligentie?	pag 17
8. Tijdpad en evaluatie	pag 18

Inleiding:

Op de Bouwsteen is aandacht voor de verschillen tussen kinderen, worden talenten van kinderen gestimuleerd en werken wij vanuit een positieve benadering. Vanuit deze grondprincipes is het beleidsplan voor slimme en meer- of hoogbegaafde kinderen opgesteld. We proberen het onderwijs zo vorm te geven dat elk kind, met zijn unieke eigenschappen en talenten tot zijn recht komt. Hierin gaan we uit van het onderstaande model:

1. Doelgroep:

Binnen de plusgroep onderscheiden we:

1. Leerlingen met talent op één gebied. Deze leerlingen hebben op één gebied behoefte aan een uitdagend onderwijsaanbod.
2. Intelligente leerlingen. Deze leerlingen hebben een IQ tussen de 115 en de 130. Zij beschikken **niet** over de persoonskenmerken die kenmerkend zijn voor begaafden.
3. Hoogintelligente leerlingen. Deze leerlingen hebben een IQ boven de 130, maar zij beschikken niet over de persoonskenmerken die kenmerkend zijn voor begaafden.
4. Begaafde leerlingen. Deze leerlingen hebben een IQ tussen de 115 en de 130. Daarnaast beschikken ze over een aantal specifieke persoonskenmerken van meerbegaafdheid, alleen minder sterk dan hoogbegaafden.
5. Hoogbegaafde leerlingen. Deze leerlingen hebben een IQ boven de 130. Zij beschikken over een aantal specifieke persoonskenmerken van meerbegaafdheid. (zie punt 2. Kenmerken leervermogen en gedrag).
6. (Hoog)begaafde leerlingen met dubbele indicatie bv. hoogbegaafdheid en ADHD.

2. Maatwerk

Op de Bouwsteen streven we naar maatwerk. Elke leerling moet voldoende uitdaging krijgen, zodat elke leerling geprikkeld wordt tot leren en ontwikkelen. Niet te veel of te moeilijk, maar ook niet te weinig of te makkelijk. Daarom is de aanpak per leerling verschillend. Toch geven we in dit beleidsplan onze richtlijnen per doelgroep aan:

Maatwerk leerling type 1; talent op 1 gebied

rekenen: Het blok vooruit toetsen, hiaten signaleren en betreffende sommen mee laten doen in de lessen. Lesstof compacten, verrijken met methode materialen, de ***opdrachten en Pluspunter. Uit te breiden met Plustaak (verbreding).

Bij veel **inzicht** in rekenen ook verrijken met Rekentijger, Kien, Bolleboos projecten, projecten uit de plusmap rekenen.

taal/ spelling: De methode taal actief 4 heeft een eigen leerlijn voor taal begaafde leerlingen. Het niveau van de methode is erg hoog en werken met de leerlijn voor taalbegaafde leerlingen is slechts weggelegd voor echt talig getalenteerde kinderen die een goede zelfstandige werkhouding hebben. Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van plustaak taal/ lezen en talige opdrachten uit de pittig plustorens.

Begrijpend lezen: De nieuwsbegrip methode biedt de mogelijkheid dezelfde les op een hoger niveau aan te bieden. Leerlingen met talent op dit vakgebied krijgen de begrijpend leeslessen op een hoger niveau aangeboden.

In groep 3 wordt nieuwsbegrip ook aangeboden aan de talig getalenteerde kinderen. Startend met het tekstniveau AA.

Overige vakgebieden: leerkrachten passen differentiatie toe zodat alle talenten tot hun recht kunnen komen, zowel bij creatieve vakken als zaakvakken. Voorbeelden zouden kunnen zijn; werkstuk/ spreekbeurt, quiz, interview etc.

In de toekomst, met geïntegreerd zaakvakonderwijs zullen deze leerlingen hierin voldoende uitdaging vinden.

Maatwerk leerlingen type 2 en 3; intelligente of hoog intelligente leerlingen

Deze leerlingen vallen altijd in de groepsplannen onder Instructie onafhankelijke leerlingen. Ze kunnen **na korte uitleg of zonder uitleg** aan de slag en krijgen bovenstaande aanpak bij de hoofdvakken.

Daarnaast werken deze leerlingen ook een '**verrijkingmap**', waarin ze zelf projecten kunnen kiezen. (Zie punt 4c). Bij het kopje Groeimap vindt u hierover meer informatie.

Wanneer naast deze aanpak nog meer "leerhonger" is kan voor deze doelgroep ook **plusklas** overwogen worden.

Maatwerk leerlingen type 4,5 ; begaafde en hoogbegaafde leerlingen

Voor deze doelgroep hebben we, naast de bovenstaande aanpak, de **plusklas**. (Zie punt 4d).

Maatwerk leerlingen type 6 ; leerlingen met een dubbele indicatie of problemen op sociaal/ emotioneel gebied.

Voor deze leerlingen is er de mogelijkheid voor de **kangoeroeklas**. (Zie punt 6a). Meer informatie vindt u onder het kopje kangoeroeklas.

3. Signalering van meer/hoog begaafde leerlingen

3a. Observatie door groepsleerkrachten in de klas

Allereerst signaleren de groepsleerkrachten meer of hoogbegaafde leerlingen door gerichte observatie van de kenmerken van leervermogen en gedrag.

Kenmerken leervermogen en gedrag

Meerbegaafdheid is de aanleg om tot uitzonderlijke prestaties te komen. Naast een hoge intelligentie spelen ook persoonlijkheidsfactoren een rol, zoals creatief denkvermogen en doorzettingsvermogen. De sociale omgeving heeft een grote invloed op de ontwikkeling van de meerbegaafde, zowel in positief als in negatief opzicht. De drie belangrijkste sociale omgevingen zijn school, ontwikkelingsgelijken en het gezin (model van Mönks).

Als het gaat om kenmerken van hoogbegaafden, dan is er onderscheid tussen leervermogen en gedrag.

Leervermogen

Kenmerken met betrekking tot het leervermogen zijn:

- Hoge intelligentie
- Snel van begrip
- Grote algemene interesses of juist specifieke interesse op een bepaald terrein
- Taalvaardig
- Hoog leertempo, grote denk- en leerstappen
- voorkeur voor abstractie (top-down denken)
- Verworven kennis goed toepassen
- Goed geheugen
- Doorvrager en waarnemer
- Groot analytisch inzicht en probleemoplossend vermogen
- Creativiteit en originaliteit
- Denkt buiten reguliere kaders
- nieuwsgierig, stelt vragen, is opmerkzaam, observeert
- perfectionistisch

Gedrag

Kenmerken met betrekking tot het gedrag zijn:

- Geestelijk vroegrijp
- Sterk rechtvaardigheidsgevoel
- gevoelig, hoogsensitief
- Perfectionistische instelling
- In staat tot zelfreflectie
- Zoekt ontwikkelingsgelijken
- Accepteert regels en tradities niet klakkeloos, maar bevraagt ze
- Grote behoefte aan autonomie
- apart gevoel voor humor

Daarnaast gaan we uit van zes profielen van meerbegaafde leerlingen. Elke leerling is uniek!

Zes profielen van meerbegaafde leerlingen

Niet alle meerbegaafden vertonen dezelfde kenmerken. Er worden zes verschillende soorten profielen onderscheiden. Van elk profiel enkele kenmerken:

1. De **aangepast succesvolle leerling**. Deze leerling behaalt goede prestaties. Hij is perfectionistisch ingesteld en vermijdt risico.
2. De **uitdagende creatieve leerling**. Deze leerling stelt regels ter discussie en corrigeert de leerkracht. Hij is competitief en komt op voor zijn eigen opvattingen. Hij is ook creatief.
3. De **onderduikende leerling**. Deze leerling ontkent zijn begaafdheid en vermijdt uitdaging. Hij zoekt sociale acceptatie en wisselt in vriendschappen.
4. De **risico-leerling (drop-out)**. Deze leerling presteert gemiddeld of minder. Zijn werk is wisselend en hij maakt taken niet af.
5. De **leerling met leer- en/of gedragsproblemen**. Deze leerling verstoort de les en reageert af. Hij heeft sterk uiteenlopende resultaten op onderdelen van een intelligentietest.
6. De **zelfsturend autonome leerling**. Deze leerling werkt zelfstandig en is sociaal. Hij werkt enthousiast en heeft weinig bevestiging nodig. Hij neemt risico en is creatief.

De leerkrachten gebruiken de kenmerken van meerbegaafden en de verschillende profielen om te observeren aan het begin van het schooljaar.

3b Structurele signalering aan de hand van SiDi-R

De map SiDi-R (A. de Bruin, J. Kuipers) wordt gebruikt voor de signalering.

We bouwen voort op de signalering van de ontwikkelingsvoorsprong bij de kleuters of meerbegaafdheid bij de vorige groep.

Ook als de leerling van een andere school komt, is het belangrijk om een goed beeld te hebben van zijn/haar ontwikkeling. Deze informatie wordt verkregen via de ouders of uit het onderwijskundig rapport. Als we een vermoeden hebben van meerbegaafdheid vullen we de observatielijst van siDi-R in.

Van signalering in de groep naar diagnose

- Overdracht: In de overdracht van de voorgaande groep worden de (meer/ hoog) begaafde leerlingen die al in beeld zijn met de nieuwe leerkracht besproken. De interventies worden vanaf dag 1 in het nieuwe schooljaar overgenomen.
- Observatie: In het begin van het schooljaar observeren de groepsleerkrachten op de kenmerken van leervermogen en gedrag(zie 3a), daarbij lettend op de 6 verschillende profielen.
- Ouders: In de geplande omkeergesprekken (sept/ okt) zijn we alert op signalen van ouders.
- In oktober vullen de leerkrachten van elke groep de groepssignaleringslijst (B.1.3) uit het SiDi-R protocol in om evt. nieuwe hoog- of meerbegaafde leerlingen in hun groep in beeld te krijgen.
- Groepsleerkrachten signaleren dan aan de hand van de reeds gesignaleerde leer- en persoonlijkheidskenmerken. De groepsleerkracht bepaald samen met IB voor welke leerlingen het meerwaarde heeft om de uitgebreidere observatie van Sidi-R te doen. Dit gebeurt met behulp van de observatielijst (formulier B.3.1) uit de SiDi-R. Tevens worden de toetsgegevens uit het CITO-LVS en het Leerlingvolgsysteem Zien verzameld.
- Daarnaast wordt aan de betreffende leerlingen gevraagd om de leerlingvragenlijst (formulier B.4.3) in te vullen.
- De uitkomsten worden door de IB-er met de groepsleerkracht en in de Plusklaswerkgroep besproken (november/ december). Zo nodig volgt een gesprek met ouders en/of kind.
De individuele onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van de leerling zijn ons uitgangspunt: 'Wat heeft deze leerling nodig?'
- In december/januari van het cursusjaar wordt de aanmeldingsprocedure voor evt. deelname aan de Plusklas in gang gezet. Het Plusklasjaar loopt van 1 februari tot 1 februari.
Deelname aan de Plusklas is in principe voor een jaar.
Na een half jaar vindt tussentijdse evaluatie plaats (zie ook: registratie vorderingen).

4. Aanpak

Om het bij punt 2. genoemde maatwerk te kunnen bieden werken we met een schaduwrooster, compacten en verrijken, verrijkingsmappen en een Plusklas (Groeiklas). Wanneer dit maatwerk niet het gewenste doel bereikt (dat het kind lekker in z'n vel zit, uitgedaagd wordt en verder leert), wordt vervroegd doorstromen overwogen. Ook wanneer er sprake is van een dubbele indicatie of problemen op sociaal emotioneel vlak, biedt dit maatwerk soms niet voldoende steun voor het kind. In dat geval kan voor de leerling een aanvraag voor plaatsing in de Kangoeroeklas gedaan worden. (Zie punt 6b)

4a. Schaduwooster

Het schaduwrooster is een rooster dat voorin de verrijkingsmap zit. Het geeft duidelijk aan wat van het kind verwacht wordt:

- Compacten: Welke lesonderdelen meegedaan moeten worden met de groep en welke onderdelen zelfstandig gemaakt of overgeslagen kunnen worden .
- Verrijking: Op het schaduwrooster staat voor elke dag aangegeven aan welke verrijkingsstof verder gewerkt moet worden.
- Registratie: Naast het schaduwrooster zitten ook registratielijsten van het extra werk voor allerlei vakken, projecten en smartgames.
- Begeleiding: Op het schaduwrooster moet het wekelijkse contactmoment vaststaan. Zo weet de leerling wanneer de leerkracht het werk kan begeleiden en bespreken.

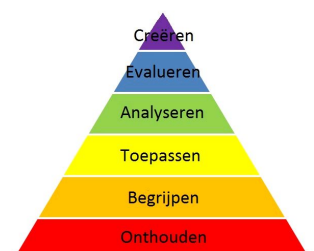
We stellen eisen aan het (afmaken van het) verrijkingswerk passend bij de individuele leerling, zodat zij zelf verantwoordelijk zijn voor zijn/haar eigen leerproces.

4b. Compacten en verrijken

Compacten is het aanpassen van de reguliere lesstof uit de methode. De leerstappen worden vergroot worden en onnodige oefening en herhaling worden verwijderd. Hierdoor komt er dagelijks tijd vrij waarin de hoogbegaafde kan werken aan verrijkingstaken. Verrijken is het aanbieden van verrijkingsstof aan kinderen die meer uitdaging nodig hebben. Dit heeft een positieve invloed op hun motivatie. Verrijkingstaken komen dus niet bovenop het gewone werk, maar in plaats van overbodige herhaling. Bij verrijking gaat het er niet om dat de leerling meer werk krijgt, maar dat hij werk krijgt met meerwaarde. Om goed te kunnen verrijken gaan we uit van de taxonomie van Bloom. Afhankelijk van het niveau van de betreffende leerling

Meerbegaafden denken en leren anders. Daar moet het onderwijs op aansluiten. Er zijn vijf manieren van denken die kenmerkend zijn voor hoogbegaafden:

- **Topdown** thinking: denken vanuit het grote geheel.
- **Deep level** learning: veel meer de diepte ingaan.
- **Lateral** thinking: problemen creatief benaderen en vanuit verschillende kanten oplossen.
- **Visual** thinking: beelddenken.
- **Caring** thinking: veel meer denken vanuit het hart en de persoonlijkheid.

4c Verrijkingmap

De materialen voor de verrijkingmap zijn gebaseerd op op de taxonomie van Bloom. De projecten zijn opgebouwd volgens het tasc model. Dit sluit erg goed aan bij de doelgroepleerlingen. Ze worden geprikkeld uitgedaagd en gemotiveerd (hogere orde denken). We gebruiken o.a. Ballade projecten(lesmateriaal voor hoogbegaafden) en geschikte projecten van de pittige plustorens. Ook kunnen leerlingen zelf onderwerpen aandragen waar ze zich in willen verdiepen.

Inhoud verrijkingmap

- uitleg
- inhoudsopgave (in een insteekhoesje doen)
- schaduwrooster (zie punt 4a)
- registratie lijsten
- gekleurde tabbladen.
- verrijkingswerk rekenen
- verrijkingswerk taal
- verrijkingswerk zaakvakken
- projecten

De leerlingen kiezen **zélf** onderwerpen/projecten voor hun verrijkingmap. Zelf laten kiezen is erg belangrijk voor de motivatie. Ook de leerkracht kan suggesties doen en sturing geven, passend bij de onderwijsbehoeften van de betreffende leerling.

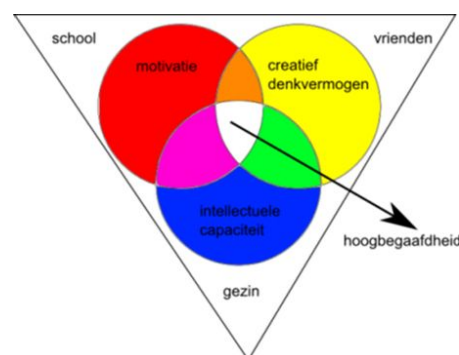
Er mogen **niet meer dan twee a drie lopende “projecten”** in de map zitten. Een veelvoorkomend probleem bij meer/ hoogbegaafde leerlingen is namelijk het gestructureerd planmatig werken.

De ballade projecten hebben allemaal een opbouw uit twee delen. Een basisdeel en een verdiepingsdeel. Hierdoor zijn de projecten ook geschikt voor leerlingtype 1,2 en 3 (zie punt 1 en 2) Zij zouden alleen het basisdeel kunnen maken. Voor de meer/ hoogbegaafde leerlingen is juist het verdiepingsdeel essentieel. Hierin zijn de typische hogere orde denken opdrachten opgenomen.

De gekozen projecten worden ingevuld op het aftekenblad met de aanvangsdatum. Na afronding wordt op ditzelfde blad de einddatum van het project ingevuld. Zo ontstaat een overzicht van de gemaakte projecten.

Begeleiding:

De leerkracht spreekt een vast moment in de week af voor begeleiding. Dit wordt vastgelegd in het schaduwrooster. De leerkracht stimuleert om zelf oplossingen te bedenken/ zoeken,elkaar helpen en van elkaar te leren. De leerkracht zorgt voor de benodigde materialen en mogelijkheid voor digitale verwerking indien nodig.Bij de ballade projecten kijken de leerlingen het basisdeel zelf na en verbeteren hun werk. De leerkracht stimuleert de leerlingen om hun afgeronde project

aan de klas te laten zien of te presenteren. Zo wordt er ook van elkaar geleerd.

We beoordelen afgeronde projecten samen met de lln. (Wat vond je ervan, wat heb je ervan geleerd, wat had beter, netter gekund, hoe liep je planning, welk cijfer/ letter heb je verdiend?). De leerlingen zijn vaak verrassend eerlijk. We leggen de lat hoog, maar niet te hoog. Leerlingen moeten een groei/verbeterpunt hebben. We beoordelen niet alleen het product, maar vooral ook het proces.

We letten er op dat projecten niet te lang in de map blijven, we geven dan een deadline of maken concrete werkafspraken.

4d Plusklas

Bij de vorming van de nieuwe plusklas bedenkt elke groep zijn eigen naam en ontwerpt een eigen logo. (Groeiklas, Growy, Smurfen o.i.d.)

Organisatie:

We streven ernaar de Plusklas wekelijks anderhalf uur per groep te kunnen aanbieden door een vaste leerkracht. Per schooljaar is het afhankelijk van het beschikbare budget.

Omdat het instroommoment van de Groeiklas in februari is, werken we het eerste half jaar met een groep 5-6 en 7-8. In februari valt de groep 8 af en stroomt groep 4 in. Dan werken we met groep 4-5 en groep 6-7. (zie bijlage1)

Wat bieden we aan in de Groeiklas

In de Groeiklas is naast aandacht voor cognitieve vaardigheden, expliciet aandacht voor sociale vaardigheden. We gebruiken hiervoor o.a. de methode Coole Kikker. Eigen gevoelens herkennen, op een goede manier uiten en het gevolg van gevoel op gedrag leren zien, zijn belangrijke onderdelen.

Het leren samenwerken is erg belangrijk. We leren de leerlingen hun eigen rol in het samenwerken te zien en stimuleren hen ook andere samenwerkingsvaardigheden beter te leren kennen

Ook besteden veel aandacht aan metacognitieve vaardigheden zoals het leren reflecteren op eigen leer- en groepsprocessen, een planning maken en eigen leerprocessen sturen. De materialen zijn veelal op het Tasc model gebaseerd, wat het erg makkelijk maakt om deze vaardigheden aan te leren.

Vanaf groep 6 werken we met de methode Mindset van het Talenten Lab. Deze methode helpt leerlingen zich bewust te maken van hun eigen leerstijl. Wat is een fixed en wat is een growth mindset en hoe ontwikkel je een groeimindset?

We werken met de Pittige Plustorens. Deze bevatten zijn ook gebaseerd op het TASC model en bevatten veel ontwerp en ontdekkings- opdrachten die vaak in groepjes kunnen worden uitgevoerd.

Opbouw van de lessen:

Na een korte terugblik wordt de les begonnen met één van de volgende onderdelen:

- een breinkraker (probleemoplossend denken),
- denksleutel (filosofie)

- iets met sociale vaardigheden
- werkboek Mindset

kern

- werken aan een gezamenlijk project
- werken aan een eigen gekozen project in kleine groepjes
- werken aan individuele opdrachten, passen bij eigen leerdoelen
- verder werken aan de verdiepingsopdrachten van de ballade projecten in de Groeimappen
- We streven er naar een aantal keer per jaar Gastlessen te organiseren over onderwerpen die hun interesse hebben.
- verschillende vormen van presentaties maken
- eigen leerdoelen opstellen, evalueren met leerkracht

afsluiting

- Als afsluiting evalueren/ reflecteren we het werk, zijn er vaak presentaties en maken we afspraken voor het pluswerk in de klassen.

4e Wijze van registratie

De leerlingen bewaren hun werk in een portfolio (rode groeimap) en houden hun activiteiten bij in een logboek. Dit wordt regelmatig met hen besproken.

Het portfolio is tevens een verantwoording naar de ouders. Zij worden twee keer per jaar van de vorderingen en activiteiten in de Groeiklas op de hoogte gehouden tijdens de rapportavonden. De Groeiklasleerlingen ontvangen een voortgangsrapport als bijlage bij het reguliere schoolrapport.

5. Bijzondere leerlingenzorg

De twee meest voorkomende problemen bij meer- hoogbegaafden zijn onderpresteren en sociaal- emotionele problemen.

Door onze aanpak (zie hfst 4) richten we ons vooral op preventie van deze problemen. Toch lukt dit niet altijd en voegen we dit hoofdstuk toe aan ons beleidsplan.

5a. Onderpresteren (twee soorten en oorzaken en begeleiding)

Als hoogbegaafde leerlingen structureel te weinig uitdaging krijgen, kunnen ze gaan onderpresteren. Het is van groot belang om dit tijdig te signaleren en te voorkomen. Er wordt onderscheid gemaakt tussen relatief en absoluut onderpresteren.

Bij relatief onderpresteren dan zijn de resultaten van de hoogbegaafde minder dan op grond van zijn vermogen verwacht zou worden, maar dan kan het alsnog op het klassengemiddelde liggen. Bij absoluut onderpresteren zijn de resultaten van de hoogbegaafde zelfs onder het klassengemiddelde.

Hoe kun je deze leerlingen het beste begeleiden?

1. Het is belangrijk dat onderpresteerders zelf tot “eigenaar” van het probleem benoemd worden.
2. Het is belangrijk dat er aanpassingen in de leerstof gaan plaatsvinden zodanig dat de leerstof gaat aansluiten bij de intelligentie van de leerling, zijn aanleg, zijn didactisch niveau en zijn ontwikkelde vaardigheden.
3. Het is belangrijk dat de leerling een rol krijgt in het zoeken van zijn eigen leerinhouden. Het didactisch dieet van de begaafde leerling komt het beste tot stand in een situatie waarbij er sprake is van *vrijheid in gebondenheid*. (Zie ook punt 4c *verrijkingmap*)
4. Ouders spelen een belangrijke rol bij het zoeken naar mogelijkheden en kansen om het gedrag en de prestaties van de leerling te beïnvloeden. Ze ontdekken dat als je vindt dat je kind recht heeft op succes, het dan ook recht heeft op zijn eigen fouten en het zoeken naar een oplossing.

De basis voor de oplossing is een goede relatie met de leerling. Onderpresteerders hebben begeleiding nodig om te leren leren. Verder moet de leerkracht ervoor zorgen dat de leerling merkt:

- Dat hij/zij er net zo goed mag zijn.
- Dat fouten maken mag en zelfs noodzakelijk zijn om tot leren te komen.
- Dat het de leerkracht veel kan schelen wat hij/zij doet en hoe.
- Dat er andere kinderen zijn met wie hij/zij de competentie kan delen en meten.
- Dat de eigen activiteit aansluit bij wat het kind nog wil en moet leren.

Voor deze leerlingen is het erg goed om met het werkboek van de map Mindset aan het werk te gaan.

5b. Sociaal/emotionele ontwikkeling

Onderzoek wijst uit dat kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong ook op sociaal gebied veelal voorlopen en dat daardoor communicatie misverstanden kunnen ontstaan. Ze hoeven in principe niet vaker sociale en emotionele problemen te hebben dan andere kinderen, mits er rekening wordt gehouden met hun mogelijkheden.

Naast het belang van het juiste onderwijsaanbod is het voor meerbegaafde kinderen van uitzonderlijk belang om **ontwikkelingsgelijken** te ontmoeten.

Een gebrek aan ontwikkelingsgelijken kan zorgen voor een gevoel van onvrede en ‘anders

zijn'. Deze kinderen kunnen zich geïsoleerd en eenzaam gaan voelen en zich zelfs gaan afvragen of er met hen iets mis is. Sociale isolatie is dus geen gevolg van hoogbegaafdheid op zich, maar van het gebrek aan ontwikkelingsgelijken aan wie deze kinderen zich kunnen spiegelen. Deze kinderen willen zich gezien en begrepen voelen. Er moet aandacht besteed worden aan het klasklimaat en de houding ten opzichte van de meerbegaafde leerling.

Er zijn verschillende oorzaken waarom het mis kan gaan op sociaal-emotioneel gebied:

- Scheve (te hoge) vriendschapsverwachtingen
- Gebruikt te moeilijke woorden en begrippen
- Het niveau van spelen ontwikkelt sneller
- Hebben soms andere interesses
- Hoge mate van aanpassingsgedrag
- Behoefte om aardig gevonden te worden
- Gebrek aan cognitieve uitdaging

Daarnaast hebben sommige hoogbegaafden, door hun perfectionistische houding, bij het minste falen het gevoel niets waard te zijn. Deze kinderen kunnen ook een groot rechtvaardigheidsgevoel hebben en overgevoelig zijn voor het leed van anderen en voor opmerkingen van klasgenoten. In gedrag kunnen sociaal-emotionele problemen zich uiten in het zoeken van contact met oudere kinderen of zelfs het vermijden van contacten met andere kinderen. Hiernaast kan de leerling zich ofwel opstandig of eerder teruggetrokken gedragen.

6. Uitzonderlijke onderwijsbehoeften

Wat doen we wanneer onze preventieve aanpak niet toereikend is of niet voldoet aan de onderwijsbehoeften van de leerling?

Dit kan zijn als we zien dat een leerling, ondanks alle interventies niet lekker in zijn vel zit. Soms zijn de onderwijsbehoeften (door bijv een dubbele indicatie; hb en adhd of hb en ass stoornis) zo complex dat het ons binnen de school niet lukt om de leerling “gelukkig” te krijgen.

Dat is voor ons reden om de Kangoeroeklas of het scenario vervroegde doorstroming in overweging te nemen.

Een eerste indicatie hiervoor vinden we in het tweede gedeelte van de groepssignalering die over het welbevinden gaat en de signalering van ZIEN.

6a kangoeroeklas

Binnen onze stichting CSG De Waard hebben we ook een bovenschoolse begaafdengroep. In een kangoeroegroep komen kinderen bij elkaar van verschillende scholen. De groep wordt geleid door hb experts. De nadruk altijd op kindgericht/ervaringsgericht werken en niet op het verwachtingspatroon van ouders, maatschappij of leerkrachten. Er wordt met name gewerkt aan het **welzijn** van de kinderen. Je zou kunnen zeggen aan hun sociaal emotionele basis.

Wat doen ze in de kangoeroeklas:

- anders denken, handelen, leren en beleven
- het leren van niet-meetbare dingen
- er wordt veel geëvalueerd met de kinderen door middel van gesprekken waarin ze ontdekken en leren aangeven waar leer- en verbeterpunten zitten
- het leren andere oplossingsstrategieën te gebruiken.
- fouten maken mag.-het ontmoeten van ontwikkelingsgelijken
- Een ander belangrijk hoofddoel is het ontmoeten van kinderen die tegen dezelfde ‘problemen’ aan lopen of hetzelfde denken.

6b. Vervroegde doorstroming

In principe is de Bouwsteen niet voor versnellen. Wanneer een meer- of hoogbegaafde leerling een groep overslaat, zal deze ook in de nieuwe groep vaak binnen enkele maanden weer met hetzelfde probleem zitten. In uitzonderlijke gevallen kan het overstaan van een groep in overweging genomen worden. Wanneer de discrepantie van belevingswereld met de leeftijdsgenootjes te groot is en de onderwijsbehoeften van de leerling veel hoger ligt dan bij de leeftijdsgenootjes kan een leerling zich ook naast alle genomen maatregelen (compacten-verrijken- plusklas) erg eenzaam/ ongelukkig voelen. Dan nemen we vervroegde doorstroming in overweging.

We zijn ons er buitengewoon van bewust dat versnellen ook dan geen eindoplossing is. Verrijken is daar onlosmakelijk mee verbonden. Juist in deze gevallen is het erg belangrijk goed zicht te krijgen op de leerstrategieën van het kind en de onderwijsbehoeften duidelijk in kaart te brengen.

Er spelen namelijk diverse factoren een rol:

- De didactische noodzaak.
- De capaciteiten van de leerling.
- Het sociaal functioneren van de leerling.
- Het zelfbeeld. Hoogbegaafden hebben meer kans om een scheef zelfbeeld te ontwikkelen.
- Werk- en leerstrategieën.
- Leer- en/of persoonlijkheidsstoornis.
- Grenzen van de school.
- Mogelijkheden om de leerling en de leerkracht te begeleiden.
- Pedagogisch klimaat van de ontvangende groep.
- De visie van alle betrokkenen: leerling, ouders, leerkracht, intern begeleider en LB-er meerbegaafdheid.

7. Meervoudige intelligentie

Howard Gardner stelt dat een persoon meer dan alleen cognitief intelligent kan zijn. De intelligenties van Gardner zijn niet specifiek meetbaar en bevinden zich niet allemaal op het cognitieve vlak. Hierdoor spreken we eerder over talenten. Het betreft hier leerstijlen die aangeven op welke wijze een leerling het grootste rendement in zijn leerproces kan behalen. Dit kan door in het leerproces gebruik te maken van de intelligentie die het beste bij de leerling past. Het gaat hierbij niet om: “Hoe knap ben jij?” maar “Hoe ben jij knap?”. Gardner onderscheidt 9 verschillende intelligenties:

- **Linguïstisch** - het vermogen om te lezen, schrijven, luisteren en spreken;
- **Ruimtelijk** - het vermogen om je te kunnen oriënteren in de ruimte;
- **Logisch-wiskundig** - het vermogen om te rekenen, logische puzzels op te lossen, te redeneren en wetenschappelijk te denken;
- **Muzikaal** - het vermogen om te zingen, een muziekinstrument te bespelen, muziek te analyseren en componeren;
- **Lichamelijke beweging** - het vermogen om je lichaam gecoördineerd te bewegen zoals nodig in dans, sport en chirurgie;
- **Interpersoonlijk** - het vermogen om verbaal en non-verbaal gedrag van anderen te begrijpen en interpreteren;
- **Intrapersoonlijk** - het vermogen om te reflecteren op het eigen handelen en dit te begrijpen;
- **Naturalistisch** - het vermogen om objecten in de natuurlijke wereld te herkennen en te categoriseren;
- **Existentieel** - het vermogen om je eigen positie te bepalen ten aanzien van existentiële kenmerken van het menselijk bestaan, zoals de dood en de zin van het leven.

Naast de schoolse prestaties is het dus ook goed om te kijken naar andere kwaliteiten. De uitschieters in vaardigheden en kwaliteiten (talenten) buiten school kunnen juist een middel zijn om de leerling te bereiken. Door uit te gaan van sterke kanten en talenten, kun je werken aan kanten die minder goed ontwikkeld zijn. **Slutel niet alleen aan zwakten, leg niet alleen nadruk op wat niet goed gaat. Gebruik datgene waar de leerling wel goed in is, om de zwakkere delen op te tillen.** Zeker omdat buitenschoolse uitschieters en talenten kunnen wijzen op de voorkeur of aanleg voor een andere vorm van intelligentie. Gebruik maken van de mogelijkheden die we in ons hebben is belangrijk. En dat niet alleen, het is een feest om te ontdekken welke mogelijkheden we in ons hebben.

8. Tijdpad en evaluatie

Het tijdpad van dit beleidsplan is twee jaar.

In het tijdpad voor het eerste jaar staan de volgende taken:

- Competenties verwerven voor de groepen 3 t/m 8 met betrekking tot signalering en diagnostiek (zie punt 3 signaleren en diagnostiseren)
- Leerlingen diagnosticeren bij wie meerbegaafdheid wordt vermoed. (zie punt 3)
- De noodzaak van vervroegd doorstromen beoordelen bij de gediagnosticeerde leerlingen. (zie punt 5b)
- De gediagnosticeerde leerlingen verdelen in groepen. (zie punt 2 Maatwerk)
- Compacten en verrijken. (zie punt 4b)
- het toevoegen van het schaduwrooster voor rekenen (zie punt 4a)
- Het evalueren van het eerste jaar (sept 2018).

In het tijdpad staan bij het tweede jaar de volgende taken:

- Compacten en verrijken op steeds meer verschillende vakgebieden.
- Het toevoegen van het schaduwrooster voor meerdere vakken.
- De selectie van leerlingen aanvullen met leerlingen die op één vakgebied getalenteerd zijn.
- Competenties verwerven met betrekking tot bijzondere leerlingenzorg. (zie punt 5)
- Een mentor aanstellen voor de begeleiding van onderpresteerders.
- Het evalueren van het tweede jaar (sept 2019).

